Цэна асобнаго нумэру 5 кап.

НАША НІВА

Выходзіць што тыдзень

Адрэс рэдакції і адміністрації: **Вільня, Віленская вул., № 29**

Цэна с перасылкай і дастаўкай на 1 г. 2 р. 50 к., на 6 мес.—1 р. 25 к. на 3 м.—65 к., на 1 мес.—25 к. За граніцэй: на 1 г.—4 р. на 6 мес.—2 р. 3 мес.—1 р. Пераmена адрэсу—20 кап.

Абвесткі прыймаюцца на апошняй страніцы па 20 кап. за лінейку малымі літэрамі. Рукапісы і карэспандэнції, прысланые ў рэдакцію, павінны быць чытэльна напісаны с праўдзівай фаміліей і адрэсам таго хто яе прысылае. Можна так-жэ падпісаць прозвішчэ разам з фаміліей, хто не захочэ, каб была надрукавана праўдзівая фамілія. Адрэс і фамілія толькі для ведама рэдакції. Рукапісы аўторам не вертаюцца назад

Год IX. | 7 Марца 1914 г. | № 10

Горэй ня будзе.

Апошні тыдзень многа было гутарак па газэтах аб вайне і, як заўсёды, адны варожаць так, другіе іначэй. Есць у людзей старасьвецкі забабон, што на вясну павінна быць вайна, ну і пачынаюць гаварыць.. так найчасьцей бывае, а ці яно і цяпер будзе — пажывем, пабачым. У канцы канцоў вайна рэч карысная і шкодная найболей для тых што маюць вялікіе капіталы, шырокім жэ массам народу вайна не так назаляе, ды і што вайна за страх чэлавеку, каторы кажэ: горэй ня будзе як ёсць Гэтак і у нас Беларусоў — горэй як ёсць ня будзе, бо ужо горшаго прыдумаць і нельга. Што горшаго можна прыдумаць над тое, што Беларусы на ганьбу XX сталецьцю, як цяпер выявілося, замянілі сабой чорнаскурых нявольнікоў..

Як тых прадавалі калісь гвалтам перавозячы у Амэрыку, так цяпер паступаюць з беларусамі. І гэта не пустые словы! Гэта пацьвярдзілі газэты усяго сьвету. Аказываецца што тых 230 беларусоў прададзеных па 80 рублёў за галаву калішскай эмігранцкай канторай у Конго, вязьлі на пэўную сьмерць не дабравольна, а гвалтам. Іх нават схавалі у трум параходу, каб не заўважыла паліція!

Ну, чым не абразок гандлю чорнаскурымі нявольнікамі?!

Але на гэтым не канец ешчэ Апошнімі часамі выявілася і ешчэ адна цікавая форма гандлю людзьмі. Аказываецца што параходнае таварыство пад названьнем „Гамбург Амэрыка Лінія" мае ня толькі свае параходы для гандлю людзьмі, але і сваю паліцію у марскіх портах. Дзякуючы гэтаму у гандлёвые справы гэтай кампаніі ніхто дагэтуль не ўгледаў і ў марскіх портах яна поўны гаспадар жывога грузу, каторы перавозіць у Амэрыку. А перавозіць кампанія жывога грузу многа: бывае, што за адзін раз прывозіць у Гамбург па 5,000 душ, а праз год, праз рукі гэтай кампаніі праходзяць сотні тысяч душ, найболей з Беларусі, Літвы, Украіны і Польшчы. Па заведзенаму парадку, кожны эмігрант павінен казаць адрэс якога небудзь сваяка ці знаёмаго да катораго едзе. Большая частка эмігрантоў гэткіх адрэсоў не мае. З мужчынамі бывае розна: то перакупіць, то так, то іначы выкруціцца і паедзе у Амэрыку, або вернуць назад. Дзеўчатам-жэ услужные гандляры жывым таварам даюць адрэсы. Адрэсы гэтые, гэта адрэсы дамоў распусты у розных гарадох Амэрыкі. Дзяўчына, нічога ня ведаючы паказывае такі адрэс і яна далей едзе як лядачніца-прастытутка. А па праву у справы паміж прастытуткамі і іх гаспадарамі паліція ня ўмешываецца і такім парадкам дзесяткі тысяч дзеўчат пападае у кіпці гандляроў жывым таварам..

І на гэтым ешчэ не канец... Многа цяпер цікаваго выкрываецца, але усё апісываць німа ні мейсца, ні змогі.

І вось, калі усё гэта друкуецца, увесь гэты бруд раскрываецца, здавалосяб, што людзі схамянуцца, што, хоць і чужая національна, краёвая інтэлігенція заступіцца за народ крыўджэны і бяздольны. Ды дзе там! Нашы культурнікі і с права і з лева заняты другім: — яны думаюць як зрабіць, каб у беларуса атабраць яго душу, яго мову і звычай. Праўда адзін ягомасць у газэці «Przegląd Wileński» бытцым то прамовіў слова у абарону беларусоў, але гэтая абарона беларусоў у канцы канцоў мае на мэці не карысць беларусоў, а найбольшую карысць палякоў. Як на гэтые цяжкіе для нас часы, калі з усіх бакоў на беларусоў кідаюць толькі каменьня, то і гэта лепей за камень Але і таго пававідавала польская газэта «Kur. Lit.», газэта панская. Яна дагэтуль ня можэ ніяк пераканацца ці ёсць беларусы, ці іх німа. Ахватней кажэ што німа, хоць і часам кажэ што і ёсць, але гэта толькі у тые светлые мінуты, калі бачыць такіх беларусоў „у каторых любоў да беларушчыны тоўпіцца без ніякай шкоды для польшчыны". І то нават гэтые апошніе павінны працаваць" для тых беларусоў каторые ужо напалавіну апалячэны", каб у канец перэрабіць іх у палякоў...

Аб „Вил. Вѣст.", „Сѣв. Зап. Жиз." і іншых і казаць німа што. Там усякая крутня—мутня—звонкая манэта, хадзячае золата! Там табе усё давядуць чаго толькі душа, пад Пурышкевіча абголеная зажадае: і гісторыю падфальшуюць і мову перакруцюць і на палякоў наскуюць і дубінай зьедуць па карку. Там вам давядуць чорна на белым, што беларус чыстай вады расеец і мова у яго расейская і правы поўные. А аб тым, што беларусу забаронена вучыцца у сваей мове, ня можна маліцца, па беларуску, ня можна прыкупіць зямлі с пад крэсцьянскаго банку, аб гэтым і не гавары,—гэта ўсё брэхня, непраўда!

Так яно на сьвеці чаўпецца чыя сіла — таго права і праўда і воля!

А ешчэ людзі любяць хваліцца культурай! Дзе-ж тая культура? У чым яна праяўляецца? Ці ў атрытым гандлю людзьмі? Здавалося б даволі ужо гандлю людзьмі—рабства у скрытых формах, пры так званых «добравольных умовах», апёртых на угрозе галоднай сьмерцю, гандлю прыкрытаго хоць чым небудзь..

Чэлавечэство зрабіло вялікі поступ у тэхніцы, бо чаго не навыдумлялі людзі: і лятучые машыны і тэлеграфы і тэлефоны і кінэматографы і ўсякую ўсячыну, але пры ўсім гэтым моральная старана у людзей не паступіла уперад ні на адхін крок. Як тысячу гадоў таму назад сільны здекаваўся над слабым, так і па сягоняшні дзень тое асталося і не відаць гэтаму канца краю...

І вось пры ўсіх гэтых сумных рахунках, душу ажыўляе адна толькі надзея, што здаровае, сьветлае выйдзе з народу, што ён скажэ сьвету калісь сваё слова і слова гэтае будзе такое магутнае і сільнае, такое новае і чыстае, што гэта вера у народ дае сілы да змаганьня за лепшую будучыну чэлавечэства і дае веру ў адвечную праўду, каторая пераможэ векавую народную крыўду.

В. Л.

Аб хутарох.

Ягомасць Д. Д ч. паджартаваў у № 9, „Н. Н." часцю са станцьці ягомасця Зрэбнаго, што была у № 5 „Н. Н." аб выхадзе на хутары, часьцю з нашых селян, каторые не бачучы часта-густа сваей віны, шукаюць вінаватых у іх бяздольлі і гатовы хоць на каго скласці віну. Гэтак было са Сцепанам і Ерам, але усё-ж такі у канцы канцоў усю віну бачыць толькі у адным Еру нельга што Ер атабраў кароўку у брата у гэтым віна нашых валасных судоў у каторых не закон і праўда верх бяруць а гарэлка і ўзяткі, а тое, што Ер атабраў у Сцепана *апошню* кароўку вінаваты і хутары. Бо такое рассяленьня на хутары, якое цяпер вядзецца—гэта зарэз усім малазямельным селянам. Які можэ быць гаспадар на 1..1½ дзесяцінах зямлі? Ці можэ быць на такой зямлі добрая гаспадарка? Не. Каб гаспадарыць меней болей парадачна, не прыміраючы голадам, трэба мець у нас на Беларусі прынамсі 10 дзесяцін зямлі, а каб гаспадарыць прымерна, то дзесяцін 20—30 і таньны павер. Тым часам нашы хутаране па большай часці дастаюць на сямью каля 5 дзесяцін і гэткі пераход на хутары гэта, паўтараю, зарэз селянам. Землеустраіцельная камісія не павінна былабы у такіх мала зямельных вёсках пушчаць селян расхадзіцца на хутары, або павінна былабы прырэзаць селянам зямлі, за выплату, с казённай ці памешчыцкай Я ведаю такіе вёскі, дзе людзі разышоўшыся на хутары саўсім збіліся с толку і самі плачмя плачуць, што даліся угаварыць разыйсціся на хутары. І гэта дужа важнае пытаньне, што падняў ягомасць Зрэбны і яго жартачкамі збіваць нельга, як гэта зрабіў ягомасць Д. Д-ч. Пытаньня тым важней, што селянскі банк нашых беларусоў не саўсім ахвотна пушчае на памешчыцкіе землі, а найболей садзіць стараевероў. У нашым ашмянскім павеці, напрыклад каля Мураванай Ашмянкі банк селянскі два двары прадаў, але не мейсцовым селянам, а стараверам і гэта пры тым малазямельлі, якое ёсць у Ошмяншчыне! А як у нас, так чуваць усюды па Беларусі робіцца. Вось па моему і важна было-б гэту справу разгледзіць са ўсіх старон сурьёзна, абдумаць і абмяркаваць яе. У гэтым заслуга ягомасця Зрэбнаго, што ён першы крануў гэту нашу больку і трэба было б каб іншые чытачы, каторые пішуць у „Н. Н." разабралі справу хутароў з усіх бакоў і каб адмечалі у карэспандэнціях, дзе прадае банк зямлю не беларусам а стававерам-маскалям. Прадажа зямлі не беларусам, каторые сваім мазалём расчышчалі яе с пушч і цалівалі потам, гэта наша крыўда і павінны мы бараніцца, выстаўляючы нашы крыўды перэд людзьмі, каб усе ведалі што нас крыўдзяць

Бо цяпер з году на год земля робіцца лепшым варштатам да працы: пачынае лепей аплачываць паложэную каля яе працу і гэты варштат да здабыцьця хлеба, каля магіл нашых бацькоў і прашчуроў, павінен быць нашым па людзькому і Божаму праву. Цяперэшні пераход на хутары, выб'е тысячы людзей з зямлі і кіне на гарадзкі брук ды у батракі, а гэта не вясёлая будучына нікога хіба ня цешыць, бо не да батрацтва павінны мы кіравацца а да лепша, сьвятлейшай будучыны

Лемеш.

„Тожэ" беларусы.

Сустрэціўся я гэтымі днямі у Полацку на вагзалі са сваім колішнім сябруком — прыяцелям І слова па слову разгаварыліся. Перш аб здароўі, пасьля аб пагодзе у канцы аб беларушчыне Я, па стараму, сустрэціўшы свайго сябры, хоць і у мяне гэтак сама на шапцы чыноўніцкая звёздачка, пачаў да яго гаварыць па своему, а ён мне як на маскоўску так па маскоўску. У канцы я пытаюся:— што ж, браце, ты ня хочэш са мной гаварыць па беларуску? А ён у атказ пачаў гарадзіць, што і беларускай мовы німа, німа і літэратуры і беларуская мова толькі «мужыком» (сам сын селянскі і па паспарту значыцца «крестьянін!»), гожа і ўсякае іншае нахапанае ад Соланевічоў і хаўрузіі... Я сабе слухаю і чэкаю канца гутаркі. Дачэкаўшы канца многаслоўнай гутаркі. Я спавольна развінуў пачок с кніжкамі і паказываю майму сябруку нашу літэратуру, паміж іншымі кніжку «Шляхам Жыцьця»—Янкі Купалы, «Гісторыя Беларусі» — Власта і колькі дробных кніжак. І так яму атказываю: —Тое што ты, браце, талкаваў, што мовы беларускай німа, я табе даказаў адваротне гаворучы с табой па беларуску. даказываюць табе вось і тые селяне (паказаў я на кучку селян каторые гаманілі каля дзьвярэй), каторые гаворуць так сама па беларуску... Ты казаў, што літэратуры німа, а я табе, вот' паказываю і літэратуру ты можэш узяць у рукі пашчупаць, панюхаць а калі ешчэ ня верыш, то і палізаць языком і перэканацца, што гэта не зданьне якое, а кніжкі як і усе на сьвеці кніжкі, толькі друкаваные у нашай беларускай, мове аб нашай беларускай а на іншай гісторыі, аб нашым беларускім горы і бяздольлю, аб нашых беларускіх выраdках, сынах старонкі, каторые адракліся сваіх...

Сябра мой на момэнт замяўся, але хутка аправіўся: узяў у рукі кніжку і пачаў ламацца, крыўляцца, паказываючы, што ня можэ нічога вычытаць. У канцы кажэ:—

гэта пісана не па нашаму, а нейкай мешанай, найскарэй польскай мовай!—І гэта слова, кажэ, польскае, і гэта польскае і такое ні дзе не гаворуць на Беларусі.

Я ізноў праслухаў усё, што ён мне казаў а пасьля кажу яму: Браце, ты крытыкуеш тое, чаго няўмееш чытаць. Спёрша ты навучыся чытаць, а пасьля разумець прачытанае, а тады крытыкуй. Ты вот, як я ведаю, сем гадоў вучыўся расейскай мовы і сем гадоў вучыўся заціраць у галаве усё беларускае і аднак-жэ ня можэш быць прафэсарам расейскай мовы і крытыкам расейскаго друкаванаго слова, «славеснасці» расейскай і хіба не бярэшся за гэта, бо ведама, што цябе высьмеялі-бы, каб ты пачаў гэта рабіць. Чаму ж ты не падумаеш, што гэтак сама бяручыся крытыкаваць беларускую літэратуру, выстаўляеш сябе на пасьмешышчэ: ты-ж сам перш падчорківаў тое, што чытаць ня ўмееш!

— Расейская мова, — кажэ, — што іншае, а беларускую я знаю змалку, мой бацька і дзед па беларуску гаварылі.

— То хіба-ж, — атказываю яму я,—і у Расеі дзяды і бацькі расейцоў не па татарску гаворуць, а гаворуць па расейску, а аднакжэ там па ўсіх школах вучацца дзеці па расейску ня толькі чытаць і пісаць, але і разумець прачытанае і напісанае. У нямеччыне немцы гэтак сама вучацца нямецкай мовы, у Франції—французкай і т. д. І вучацца сваей роднай мовы людзі да старасьці, да сівых валасоў. Гэтак сама і беларус сваей роднай мовы павінен вучыцца, а ты хочэш, каб дзеля таго толькі, што тваe бацькі гаварылі па беларуску, а ты палавіну свайго жыцьця нагамі і рукамі, як відаць, бароніўся ад беларускай мовы, быць крытыкам беларускай славеснасці, навучаць другіх.

І ці думаеця, дарагіе чытачы, я перэканаў свайго сябра? Не, ён астаўся пры сваім, што ён ведае беларускую мову (хоць гаварыць і адвык) і мае права крытыкаваць літэратуру, каторая па ягонаму „польшчынай пахне“ Парайце-ж як памагчы зразумець яму гэта, як,—дзякуй ягомасцям«Я. Л.» і Лявону Гмыраку,—параілі Аргусу, што рабіць з няверным Хамой с Піншчыны.

Піліп Дубчонак.

Праўдзівы шлях.

Апошнімі часамі паміж тутэйшай жыдоўскай інтэлігенціі пачаўся цікавы рух. Прадсваўнікі гэтаго руху у першай кніжцы свaей часопісі „Літва“ (друкуецца па жыдоўску), кажуць, што інтэлігенты жыды цікавяцца усім, усякімі народамі і мовамі да.. якутоў, — але ні тутэйшай мовы, ні народу,—паміж каторага яны жывуць тысячу, калі ня злішкам лет — не знаюць. Жыдоўскіе карэспанданты у гандлёвых фірмах умеюць напісаць пісьмо на колькі чужых мовах, але бадай німа паміж імі ніводнаго каторы патрапіўбы напісаць, бяз грубых абмылак, ліст або цыркуляр па літоўску ці па беларуску. Адным словам ідэйная група жыдоў, каторые зжыліся і палюбілі гэты наш край, заклікаюць сваё грамадзянства прыбліжацца да мейсцовых дэмократычных народоў як беларусы і літвіны, пазнаваць іх мову, гісторыю і быт ды разам працаваць дзеля лепшай будучыны.

Ня можна не віншаваць тых, каторые выйшлі с паміж жыдоўскаго грамадзянства, каб сеяць гэткіе думкі між сваімі. Дагэтуль мы сустрэчалі у Беларусі двох тыпоў жыдоў: старых і маладых, — старые жыды у большай сваей частцы гэта людзі прайшоўшые цяжкую школу жыцьця, праведшые зазвычай жыцьцё у стасунках з мейсцовым народам і зжыўшиеся з ім. Не глядзя на закараніўшыйся паміж імі рэлігійны і нацыональны фанатызм яны усё-ж такі далёка лепшымі яўляюцца нашымі суседзямі і грамадзянамі го, бо крэпка трымаючыся свайго, не абрасеівалі нашаго селяніна. Другі, новы тып жыдоў—гэта маладзейшае пакаленьне узгадванае па гарадох, пад вялікім уплывам расейскай культуры. Гэты тып саўсім чужым стаўся народу і ні народ іх. ні яны народу не разумеюць. Створэный векамі контакт мейсцовых народоў з жыдамі і жыдоў з мейсцовымі народамі, яны часта густа не пачуваючы таго самі, руйнавалі на кожным кроку і гэткім парадкам народы пражыўшые тысячу гадоў с сабой, ставаліся сабе што раз болей чужымі.

І вось гэты новы кірунк у жыдоўскай грамадзянскай думцы — гэта той праўдзівы шлях, каторым калі захочэ пайсці жыдоўскае грамадзянства, давядзе нашу старонку да так чэканай усімі бяз дольнікамі лепшай будучыны.

У „Літве“ ёсць перэклады на жыдоўскую мову з беларускай і літоўскай літэратуры і абшырные стацьці пасьвячэные краеваму пытаньню. **Тутэйшы.**

Яйцо нас збагаціць.

Хто ня ведае. што наш селянін мала мае карысціс курэй. Гадамі вядзецца. што курынные яйкі, гэта бабскі прыбытак, найбольш нясуць бабы іх у вясковую краму, дзе іх меняюць на мыла, газу, селядцы, табаку. Бяз гэтаго селянін цяпер не пражыве, бо калі грошы у кішэні не чутно, яйкі ідуць крамніку за грошы, кожнае па капейцы лічыцца. Выгода аднаму крамніку, бо за яйцо ён дае пакупцу аркуш, найбольш два, цыгаркавай паперы, каторай у гарадзе 3—5 аркушоў на капейку купіш ды і лепшаго гатунку; за 10 яец даюць у краме кусок мыла, вартый 5—6 капеек. Ласые на цукеркі дзеці руняцца падпільнаваць спад курыцы яйцо, збяруць іх два-тры і цягнуць крамніку меняць на цукеркі. Толькі дамавітые гаспадыні стараюцца збіраць яйкі і прадаюць іх пасьля па 12—15 капеек дзесятак перакупшчыку, што ездзіць па сёлах, а калі у сьвята выбярэцца у места (у горад), то і па 18—20 капеек. Добра гэта ведаюць вясковые гаспадыні, лаюць крамніка, а праз дзень ізноў да яго бягуць. А той збірае яйкі тысячамі, часамі на мейсцы перакупшчыку прадаець, зарабіўшы на іх бяз клопату добрые грошы, найбольш жэ вязе у горад, ці атсылае далей куды па чыгунцы, прадаючы ешчэ з большай карысцю

Папытайцця якога небудзь гаспадара, сколькі за год мае прыбытку з яец, кожын скажэ, што ня больш як 7—10 рублёў, ды і тых не бачыў. між рук прайшлі. Сярэдняя гаспадарка мае 15—20 курэй, хто багацей, то і болей; дадуць гэтые куры тысячу, або паўтары тысячы яец найменш; лічучы па 18—20 капеек дзесятак, за год мелі-б прыбытку ад 18 да 30 рублёў. А гэтэ ужо не малые грошы у селянскай гаспадарцы.

За 1911 год з Расеі вывезлі заграніцу яец на 80 мільёноў 473 тысячы рублёў і у 1909 гаду яйкі займалі чацьвёртае мейсцо у вывазе заграніцу. пасьля пшаніцы, ячменя і лесу. З гэтаго усякі зразумее, што гадоўля курэй рэч прыбытная і пры другіх парадках бадай усе 80 мільёноў засталіся-б у кішэнях сельскіх гаспадароў.

Там дзе зямельная гаспадарка не дае вялікіх даходоў, селяне пачалі брацца за гадоўлю курэй, гусей, індыкоў і у Падольскай губэрні, напрыклад, сярэдняя гаспадарка збірае у год па 5—6 тысяч яец. Гадамі тамтэйшы гаспадар з яец мае 120—150 рублёў... што году, чаго ён іншы раз не мае і з зямлі.

Цяпер папрабуем палічыць сколькі грошы не дабірае вясковы гаспадар на яйцах. Вясной і летам, як прызнаюць самі перакупшчыкі, яны зарабляюць ад 3 да 7 рублёў с тысячы яек; зімой-жэ і найболей восеньню, калі падвозу у горад мала, або і саўсім німа праз бездарожжа, перакупшчыкі маюць прыбытку да 10 рублёў с тысячы; сярэднім яны зарабляюць па 5 руб. с тысячы. Гэта перакупшчык, а крамнік і—таго болей, бо зарабляе у двая,—пры 14 рублях цаны за тысячу яек яго заработак 7 рублёў ня меней. Злічылі, што за адзін толькі 1905 год на яйках селяне не дабралі 15 мільёноў рублёў, за дзесяць жэ гадоў, ад 1900 па 1909 году—107 мільёноў рублёў — гэтые грошы трапілі у кішэні перакупшчыкоў.

(*Далей будзе*).

Наз. Бываеўскі.

Малые дравасекі.

Зімовы дзень блішчыць тысяччу агнямі.

Крэпкі мароз. Сьнег пад нагамі скрыпіць, як жывы.

Пад белай пакрывай сьнегу, як задум лённы старэц, стаіць сасновы бор

Ціха, пуста. Толькі грук дравасекоў ня сецца па ваколіцы.

Трах—трах—трах—трах!—чуваць з высо каго бору.

Ешчэ здалёку можна прымеціць, як блішчыць пад сонцэм піла, а абапол матулі-сосны стаяць, як мурашкі, двох маленькіх хлопчыкоў.

Яны махаюць рукамі гэтак шпарка, што лахманы іхніх падраных абноскаў разьвеваюцца і аткрываюць голае цела..· Але піла усе глыбей ды глыбей уедаецца у сэрцэ сосны і.., трах—павалілася! І с пад густога сьнежнаго курадыму панёсся расцяглы стогн...

Малые дравасекі былі браты. Старшаму—Цішку было дзесяць гадоў, меншаму—Халімону—восем гадоў.

Іх бацькa, — храмы Цыпрук,—быў пьяніца; жонку і дзяцей трымаў пад свой цьвік: карміў іх больш лупцоўкамі, як хлебам.

Выпраўляў храмы Цыпрук хлопчыкоў да купца у лес на заработкі, а грошы забіраў сабе і прапіваў...

Трудна жылося малым дравасекам, але што зробіш? — Дзякаваць Богу, што бацька хоць на палудзень даў па кавалку хлеба...

Паваліўшы неколькі сосен хлопчыкі узяліся шчыра грызьці сухі хлеб, — вочы іх зайскрыліся, шчочкі расчырванеліся...

— Ого, есьці, ого!.. Якое шчасьце!.. ды ешчэ далёка ад бацькоўскага крыку. Але ешчэ не кончылі яны палуднаваць як ўзнялася завея, мяцеліца.

Застагнаў, засвістаў высокі бор. Пачаў кружыцца белы сьнег. Бытцым белае морэ, бытцым белые коні, насіліся цэлые гурбы... Страшна было у бары.

Усе дравасекі разбегліся барджэй дамоў, а Цішка с Халімонам баяліся каб бацька не крычэў на іх, што зарана прыйшлі з лесу... Селі пад вялікай сосьнай, прытуліліся адзін да другога, як малые птушкі, і дрыжэлі...

— Баюся!—усхліпаў меньшы Халімон.

— Во, дурэнь, чаго баяцца!—Цешыў яго большы Цішка:—Зара дамоў пойдзем!

— Дамоў пойдзем! — Заенчыў Халімон. І яны пайшлі.

Стагнаў і плакаў бор. але ешчэ можна было ісці, а на чыстым полі—Матухна Божа!—Сьвету не відаць было. Толькі бачылі малые дравасекі, як белые клубы зьмеямі звіваліся, дыхалі холадам на іх ды сыпалі шротам па тварыках...

Хадзілі, хадзілі, - брылі, брылі але куды і самі ня ведалі...

Змарыліся. Агарнула ноч, сьнег дайшоў вышэй пояса.

— Ляжэм!—сказаў меншы Халімон.

— Ляжэм!—атказаў большы Цішка.

І ляглі. Моцна, моцна прытуліліся адзін да другога і ўсплакалі пакуль мелі сілы.

Але.. зрабілося гэтак цёпла...

Або-о о! сідзяць за сталом... маці радуеца, што прыйшлі... падала цёплы прэснак.. Бацька сядзіць лагодненька... Пад'елі, памаліліся і ляглі на палок каля печы.. Котка ласілася да іх і яны радасна заснулі..

. . . .

У поўнач пацішэла мяцеліца. Выглянуў чырвоны месяц і ўкруг яго танцавалі зоркі, пазіраючы на белую зямлю.

Толькі на трэцьці дзень аткапалі малых замёрзшых дравасекоў.

Зьмітрок Бядуля.

ЗЛАЯ БАБА.

Ажаніўся Кузьма з вясковай дзяўчынай Параскай. і як не ажаніцца калі яна хоць і ня вельмі ладная, — нос мела як цыгарку, а твар ад воспы хоць тынкуй,—але дужа ласкавая была і так умела прылашчыцца да Кузьмы, што ён не зважаючы на людзкіе языкі узяў яе замуж.

Як толькі прывёў Кузьма жонку Параску у сваю хату, дык яна і выпусьціла свае капцюркі: зрабілася з лагоднай і прытульнай дзяўчынкі -чыстая ведзьма.

У хаці работы ані на грош, а толькі ад суседкі да суседкі с плёткамі бегаіць. А як прыляціць дамоў, то на мужа: — ты такі, ты гэткі; ты гультай ты калодка: нічога ня робіш і нічога не маіш.

Цярпеў, цярпеў Кузьма, ды ня ўцерпіў: узяў ды павесіўся.

І як гэта усім ведама—вісельнікі на тым сьвеці ідуць проста у пекла. Прыйшоў і Кузьма у пекла. Чэрці дапытаўшыся у яго якой ён сьмерцью памёр і даведаўшыся, што вісельніцкай, давай яго падскварываць самымі горшымі мукамі, а ён толькі сьмеецца: яго і на патэльні скварыць і у катле з смалаю варуць, а ён усё сьмеецца.

Пайшлі чэрці да Люцыпара і кажуць:

Гэтаму вісельніку німа ніякай рады: мы яму ужо што найгоршые мукі задавалі а ён усё толькі сьмеецца.

Праявы.

—Што за плач такі здаецца
Там на лузе, там на рэчцэ,
Бы хто сьлёзы ліў паводкай..
Ці то маці, ці сіротка?

— Гэта маці. маці плачэ
Над сынамі, не іначэй,
Што яе ў зямлю схавалі,
А сябе ў палон аддалі!..

*

—Што за звон бражджыць, скрыгочэ,
Якбы сьвет знішчожыць хочэ
І звясьці ў канец астатні...
Ці то божы, ці то братні?..

— Гэта путы-сковы звонюць
І дух вольны к нетрам клонюць,
Скрыгацяць свае літаньня,
На пагібель, на сканаНьне!..

*

—Што за голас ходзе бродзе,
Сказы дзіўные заводзе,
Ажно йдзе па целі шорах...
Ці то друг наш, ці то вораг?

—Гэта ходзе кліч па полі
С прыклікапнем к новай долі;
Пад вакнамі станавіцца
І заве, заве збудзіцца!.

*

—Што за віхар закруціўся? —
Ў зямлю ўрыўся, ў неба ўзбіўся,
Бухнуў іскрамі пажару
На сялібы, на папары?..

—Гэта бітва йдзе сусветна
Між сьветлом і апраметнай,
А хто ўскрэсьне, а хто ляжэ...
Глянь на сонцэ—сонцэ скажэ!..

Янка Купала.

Вільня 28/II—14 г.

З Беларусі і Літвы.

З Віленшчыны

Пастараўся, ды ня ў меру.

Гарадавы Мішута у Дзісьне зайшоўся на кватэру аднаго пільшчыка выкалачываць „налог“. Дома была толькі жонка пільшчыка Яна атказала ягомасьцю Мішчуку, што німае грошы. Гарадавы хацеў узяць падушкі. Кабеціна стала недаваць. Гарадавы піхнуў яе... і здаецца усім памаленьку..., але дзеля таго дзеля кабеціна... памерла... Дзьве душы паляцелі на неба (бо кабеціна была у цяжку), а трэцьцяя памкнулася у пекла, але ня вырвалася с крэпкаго цела гарадавога і папалася з ім умесьці у „бацькаву хату“. Гэта было 24 лютаго гэт. году.

П. Б.

З Міншчыны.

Чым скончылося.

У вёсцы Калюжкі, Барысоўскаго павету жыў адзін чэлавек—Гарасім Камароўскі. Сын яго Міхась, служыў у салдатах у Валкавішках ды злюбіўся там з адной служанкай. Прыйшоў ён дамоў як ат службы і пачаў слаць пісьмы, каб яна скарэй да яго ехала, бо жыць без яе ня можэ. Дзяўчына доўга не чэкаючы узяла і прыехала. Рад ён зразу быў, але як пачалі людзі судзіць што тут многа лепшые і багацейшые ёсць, то ён і пачаў яе праганяць назад у Сувальскую губэрню. Але дзе ж яна ужо падзеніцца? А Міхась улюбіўся у другую. Пачаліся сваркі і непрыязнь паміж дзеўчат. Прыежджая памыкалася новую палюбоўніцу Міхася нават зарэзаць нажом, але людзі адгаварылі. Міхась пабачыў, што улез як у нерад, дык узяў і уцёк некуды. Дзяўчына падала на суд, а сама паехала дамоў. Як пачуў Міхась, што дзяўчына выехала — вярнуўся дамоў, а людзі паслалі пісьмо аб гэтым дзяўчыне. Дзяўчына прыехала ізноў да Міхася, але ужо з Міхалінкай, дачкой. Пажылі яны тыдні два і прышлі павесткі на суд Дзяўчына пайшла уняла суд, што ужо замуж выходзіць за Міхася Як толькі уціхла, Міхась ізноў уцёк. Галасіла, галасіла дзяўчына з дзяцёнкам пакінутая і выгнаная, бацькам з мачыхай Міхася, с хаты, ды прыпынілася неяк у вёсцы. Пачэкаўшы Міхась ізноў прышоў дамоў і знайшоў дзяўчыну дома. Цяпер памырыліся ў Барысаве: Міхась абецаўся беднай дзяўчыне заплаціць 50 рублёў!

Іван Шчурок

Убіўства.

(с пад Палацка).

У Арэхаві, не надта далёка ад Полацка, жыў добры чэлавек Міхалоўскі. Перш ён жыў у Парафіянаўскай воласці Вілейск. пав. у вёсцы Рэпяхі, а пасьля ён пераехаў да сына, каторы быў у Арэхаві за аконама. Гэты Міхалоўскі меў 200 рублёў гатоўкі.

Грошы насіў ён пры сабе у мяшочку на шыі. Адзін раз паехаў ён у лес па дровы і узяў с сабой парабка. Ведама як служыў у яго дык ведаў, што у гаспадара ёсць грошы і дзе ён іх хаваець. Парабок узяў ды забіў гаспадара. Забіўшы яго ён зацягнуў яго у лес. Конь пастаяў, атдыхнуў ды пайшоў да хаты. Калі конь прыйшоў і іх нікога не было, то хатніе пайшоўшы шукаць іх найшлі на дарозі тапор у крыві. тады яны вярнуліся дамоў і як яны прыйшлі, то ў скорым часе прыйшоў і парабак. Пачалі пытацца у яго дзе падзеў гаспадара Парабок зразумеў, што ужо людзі даведаліся аб збродні, дык ён за дзьвери ды у студню, але зачапіўся кажухом за ёзруб. Людзі за яго учапіліся і пацягнулі у хату. Калі ён ачухаўся з упуду, пачалі яго пытацца Ён ва ўсім прызнаўся, казаў, што даў дзевяць разоў абухом па галаве. Парабка звязалі тады і аддалі паліціі да суда

В. Цяпуновіч.

Падзяка.

Рэдакція шчыра дзякуе за прысланые атказы на анкету аб вужах і зьмлех:

Ягомосцю К. Кастровіцкаму з Барысоўшчыны ямесці Марыі Крыцкай з Лепэльшчыны.

Яго Мс цю А. К. са станціі Серово Сярэдне-Адзіяцкай чугункі.

І ешчэ раз звертаемся с просьбай да ўсіх нашых чытачоў і супрацоўнікоў прысылаць атказы на гэту анкету. Ягомасць А. К. прыслаў казку аб лятучых зьмеях, каторые выводяцца с петушынага яйца.—Ці німа у другіх мейсцох падобных казак і як рысуе казка выгляд такога лятучаго зьмея? Ягомасць К. Костровіцкі прыслаў апаведаньне аб цару зьмеёў — гэта дужа цікавая тэма у атказах на анкету, хто будзе даваць атказы на анкету прасілі-бы мы зьвярнуць на гэта асаблівую увагу.

У атказе імасці М. Крыцкай дужа цікавая ёсць зменка, што у яе аколіцах:

„У суседніх цэркввах ёсць рысункі зьмеёў на старасьвецкіх харугвах і старые сьвяшчэннікі пад час працэсій ужывалі гэтые харугві (пратэсы, як у нас тут называюць) і толькі ня дужа даўно, калі паназначалі маладых бацюшкоў. то яны перэстали ужываць харугв і з рысункамі вужоў“. імасць М. Крыцкую прасілі бы даць акуратнае апісаньне гэтых пратасоў, а калі можна і іх фотографію Усіх іншых хто будзе даваць атказы наанкету просім зьвярнуць на гэта увагу. М. Крыцкая запісала ешчэ і гульню у яшчура (с песьнямі), гэтак сама дужа цікавая рэч для анкеты.

Атказы просім пісаць на пачтовай паперы звычайнаго (малога) формату.

З усіх старон.

Перамена у міністэрстві.

Газэты пішуць, што маюць быць ізноў перамены у міністэрстві: якобы мае падацца у адстаўку Кассо і Маклакоў.

Прыбаўка вучыцелям.

Камісія па народнай асьвеці у Гас. Думе прагледала праект закону аб асыгноўцы дзевяці міль ёноў руб. на патрэбы пачатковаго навучаньня, пры гэтым камісія высказалася за тым каб было прыбаўлено пэнсіі народным вучыцелям на 120 руб у год, значэ каб пэнсія вучыцелю была у год 480 руб.

Бура.

Апошнімі чысламі лютаго месяца на Чорным і Азоўскім моры

— Чаго ты сьмяешся? — запытаў Люцыпар.

— Ды так, затое што мне тутка дужа добра... Во каб вы пажылі з маей бабай тады бы вы ведалі што такое пекла і як трэба мучыць грэшнікоў.

Тады Люцыпар кажэ:

— Трэба яго атправіць смалу вазіць, а вам катораму трэба схадзіць да яго бабы і навучыцца мучыць грэшнікоў.

Тут адзін малады чарток, каторы дужа любіў з бабамі інтэрэс вадзіць, вільнуў хвастом і кажэ:

— Я пайду.

— Ну ідзі сабе;—сказаў старшы.

Пахавала Параска свайго мужыка вясельніка і думаець што ей цяпер рабіць? Аж як на тое, аткуль браўшыся, уходзіць у хату малады, такі прыгожы, дзяцюк і пытаецца каб стаць на службу за парабка.

Баба узрадавалася і кажэ: — То будзь у мяне. У мяне бачыш муж памёр, то мне па трэбен работнік.

— Добра,—кажэ, дзяцюк.

Пагаварылі аб сім аб тым і стаў чорт у бабы на службу.

Гэты чорт так бабі упадабаўся, што яна адразу стала каля яго лашчыцца, каб ён з ей ажаніўся. Пажыў чорт з бабай колькі часу і думае: — што яму зрабілося таму Кузьме? Гэ-таж баба—проста мёд —І так баба апутала чорта, што ён з ей ажаніўся.

Як толькі чорт ажаніўся с Параскай, то пачаў займацца торгам, а на чорную работу узялі яны сабе парабка.

Ажно узялася ізноў баба каля мужа і парабка,— калі пачала іх зудзіць — проста рады німа.

Цярпеў, цярпеў чорт, ды і с чортавай натурай стала трудна вышерпець.

Пачаў чорт нагаварываць парабка уцекаць ад бабы. Усталі адзін раз додня і давай драла. Як ужо адышліся далекавата, тады кажэ чорт да парабка:—ведаеш што? трэба нам як колечы грошы зарабіць.

— А якжэ мы заробім?

— А во як: пойдзем у двор да багатаго пана; я узлезу на гару, на столь і буду ноччу страшыць, а ты скажэш, што умееш страхі выганяць і таргуйся каб пан табе даў за гэта цэлую тысячу; тады ты узлезіш і скажыш мне і мы сабе далей пойдзем і будзем меньць па пятсот рублёў. Добра, як задумалі так і зрабілі.

Залез чорт к багатаму пану на столь і давай у ночы лапатаць і пісчаць і розную гаручку вытвараць.

Пан і папа сыскаваў і чаго не рабіў, — нічога не памагае: ведама чорт ужо свянчоны быў дык нічога не баяўся. Ажно яўляецца у двор малады чэлавек і пытаецца што чуваць. Яму і кажуць так і так, вот нейкі страх здаецца у пана на столі. А ён кажа:—Я б выгнаў гэтаго страха. — Сказалі гэта пану, пан пазваў яго да сябе.

— Ты можэж страх выгнаць?

— Магу, абы толькі тысячу рублёў. Пан прыстаў на гэта, заплаціў грошы і пайшлі сабе чорт с парабкам. Зайшліся у карчму, падзялілі грошы. У карчме на гэты час было многа людзей і чорт давай іх паіць гарэлкай, каб іхнімі душамі заўладаць. Паіў, паіў,—праціў усе свае грошы, а людзі ешчэ не пьяные. А яму трэба, каб яны і пабіліся.

Просіць чорт каб парабак яму свае гропы пазычыў. Аддаў ён чорту грошы, чорт узяў і гэтые з людзьмі прапіў, але усё так іх напаіў, што яны адзін другому галовы пазбівалі завеўшыся сварыцца.

Пашлі далей. Чорт кажэ:—я пайду у гэты двор, тут дужа багаты пан; але ты іначэй не бярыся выганяць страх як за дзесяць тысяч.

Ужо пяты дзень як чорт страшыць у пана на столі, і што пан ні рабіў: і знахароў клікаў і ксендза прывазіў—нічога не памагае. Абазваўся парабак, што можэ выгнаць страх і просіць дзесяць тысяч. Пан не дае болей як тысячу. А паня гэткая была пужлівая, што усю ноч пішчыць пану над вухам і пану усю ноч німа ніякаго супакою. Дакучыло гэта пану: пазваў ён парабка і дае яму ужо пяць тысяч. Палез парабак на столь, а чорт і пытае:—скольки?—Пяць тысяч!—кажэ парабак. — Не хачу, не пайду,—кажэ чорт,—ніхай дасць дзесяць.

Тады парабак падумаў, падумаў і кажэ пану:—дай мне, пан, парку коні і фурмана, мне трэба прывязьці лекарства.

Даў пан яму коні і фурмана, паехаў ён да Параскі і кажэ: — твой муж ад цябе уцёк і схаваўся у пана на столі, калі хочэш я цябе завязу да яго.

— А змілуйся, саколік, завязі! Я яму пакажу лайдаку таму, як слабую кабету ашуківаць.

Прывёз парабак бабу, падставіў драбіну і кажэ:—лезь ён там ляжыць ля коміна

Баба лезе па драбіні і крычыць:—Ах, ты лодыр, пьяніца! Дзе ты тут дзеўся? Я табе пакажу як слабую кабеціну крыўдзіць, сякі ды гэткі ты!

Чорт як пачуў лаянку сваей бабы, як скочыў каля коміна праз страху дык толькі віхор загудзеў закруціў і у страсе дзірка асталася, а чортаў і сьлед прастыў.

. . . .

Пасьля гэтаго здарэньня найгоршых грэшнікоў Люцыпар пастанавіў жаніць у пеклі.

Нікон Аўрэйцэвіч.

дуў крэпкі палудзёвы вецер, а у ночы 28 лютаго падуў паўночны вецер. Дзьве паветраные хвалі сустрэціліся і пачаўся віхор на моры. Вада выступіла з берагоў і ішла на сушу валам у 6 аршын вышыней. Затоплены берагі ад Ейсейска да Керчынскай пратокі. Віхор бушаваў 10 гадзін. Пасьля таго як вада апала, усё было страшэнна зруйнаванае. Жалезная дарога ад мора на 8 вёрст саўсім раскідана. Мейсцамі с пад рэльсоў вада вымыла зямлю і рэльсы вісяць у паветры на 3 сажні. Пазмывало хаты, дрэвы, чоўны і людзей. На Ачуеўскай касе было 280 рыбацкіх хат і больш 1000 душ жыхароў; хаты пазмывало саўсім, а з людзей уратавалося нешта 8 чэлавек. Разбіта і патапілося больш 150 караблёў. Страты даходзяць мільённых сумм. Ходзяць чуткі, што ў моры загінуло колькі тысяч рыбакоў.

Аб адмені акцызу на цукер і газу.

Селянская група у Гас. Думе падала праект закону каб скасаваць акцыз на цукер і газу.

Рэвізіі і арэшты.

У Кіеві зроблена масса обыскоў і арэштоў у звязку са святкаваньнем Шэвчэнкоўскаго юбілею. Паміж арэштаванымі многа студэнтоў.

На магіле Шэвчэнкі.

На магілу Шэвчэнкі паліцыя у дзень юбілею нікога не пушчала. Цэлы дзень на магіле стаялі стражнікі са спраўнікам і земскім начальнікам.

Конфіскацыя „Кобзаря“.

У Кіеві паліцыя сконфіскавала кніжку Т. Шэвчэнкі «Кобзарь». Забралі 10 тысяч экзэмпляроў. Выдаўцоў пацягнулі пад суд па 129 стацьці. Выданьне гэтае нічым ня рожнілося ад выданьня пецярбурскаго «Кобзаря» адно толькі, што на гэтае выданьне была паніжэна цэна.

Ня можна маліцца.

Удзень Шэвчэнкоўскаго юбілею у Кіеві забаронена было атпраўлять паніхіды па Шэвчэнку. З гэтай прычыны адбылася украінская дэмонстрацыя на вуліцах Кіева. Проціў украінскай дэмонстрацыі таварыство „Двуглавы Арол“ устроіло патрыотычную дэмонстрацыю перад памятнікам Хмельніцкаго.

Свабода друку.

= Пурышкевіч паслаў у міністэрства народнай асьветы спісок кніжэк да навучаньня, каторые на яго думку трэба прыняць са школ.

= Інспэктар народных школ у кіеўскім окрузе загадаў прыняць з бібліотэк усе кніжкі аб Украіне.

= У Пецярбурзе засудзілі на два гады у крэпасць 70 летняго прафэсара Бодуэна, за тое што ён напісаў кніжку аб нацыянальным пытаньню у будучыне.

Агляд кніг.

—z—

Максім Богдановіч **«Вянок»** кніжка выбраных вершоў. Вільня 1913 г. 120 стр. ц. 50 к.

Усевалод Гаршын: **„Сыгнал“** абраказ аб тым, як дабро перамагло зло у чэлавека. Выданьне другое. Вільня 1914 г. 24 страніцы ц. 5 к.

Першае выданьне гэтай кніжкі выйшло у 1891 гаду у Маскве. Выдалі „Сыгнал“ група студэнтоў, каторые у тым часе сядзелі у так званай Бутырскай турме за палітычные справы. Сядзело 400 чэлавек з лішнім, і там некаторые з іх завязалі беларускі гурток. Пераклад першаго выданьня зрабіў адзін з добра ужо вядомых нашых літэратароў. Пераклад гэты надрукован без ніякіх перамен.

Якуб Колас: **„Прапаў чэлавек“.** Паслушная жонка. Грушы сапежанкі. (Паэмы). Пецярбург 1913 г. 32 стр. ц. 6 к.

Тарас Гушча: **Тоўстае палена** (Апаведаньне). Пецярбург 1913 г. 16 стр. ц. 5 кап.

Тарас Гушча: **Нёмноў дар** (Апаведаньне). Пецярбург 1913 г. стр. 32; ц. 6 к.

Таурус: **Аб чым шапацелі лісьця.** (Апаведаньне). Пецярбург 1913 года, стр. 32; ц. 6 кап.

Галубок: **Апаведаньне.** Пецярбург 1913 г., стр. 32; ц. 6 кап.

А. Гвозд: **Праклёнышы.** (Апаведаньне). Пецярбург 1913 г., стр. 32; ц. 6 кап.

A. Ziaziula: **Z rodnaho zahonu. Wiasna.** Serуja I. Ssytak I (вершы). Вільня 1914 г. Стр. 32; цэна 5 к.

Ks. Szuster: **Karotkaja historyja świataja.** Пецярбург 1914 г. Стр. 79; ц. 15 кап.

Kantyczka, abo sabrańnie nabożnych piesień. Вільня 1914 г. Стр. 64; ц. 10 кап.

Пачтовая скрынка.

—z—

Дзісьняніну. Пішэця, што плачуць дзісненскіе паненкі па маладым чэлавеку, што добры быў... ўсіх жалеў. Чаго-ж, нажалеў і затое-ж яго высылаюць на пакуту у кляштар у гродну на тры гады. А аб іншых, такіх паважаных асобах, нам брыдка брыдкае друкаваць. Пачэкаем ешчэ крыху...

Шарада № 3.

Калі возьмеш *першае*
І *другое* сьледам:
Што калісьці бегало,
Цяпер—за абедам.

Першае — чацьвёртае
Жывіць сьвет сабою,
Хоць—гультайка шчырая
Зімавой парою.

Дзе *другога—трэцяга*
Не стае, ня любюць.—
Там жыцьцё не важнае,
Людзі шчасьце губюць.

А *уся*—знаёмая:
Мае панаванне
У посьце прад Вялікаднямъ
У селянскім стане.

К—а.

Разгадка Шарады № 2: Бе—ла—ру—сы. Акуратную разгадку прыслалі І. Фарботка (вершам) і А. Гончарык.

Рэдактар І. Луцэвіч.
Вадавец А. Уласоў.

Толькі **БЕЛАРУСАМ** селянам

прадаюцца вучасткі зямлі у імень Гай, каля самаго гораду Пінска Задатак па 20 руб. ад дзесяціны разсрочка платы на колькі гадоў па 6%. Асабліва важна для «гароднікоў, рамесьнікоў, фабрычных работнікоў і скатаводоў.

Э. Зулеміль, ім. Гай, каля гор. Пінска Мінск. губ.).

НАВІНА НАВІНА

ФРУКТЭР

абаспечэная урадам.

Новая, дагэтуль невядомая, мешаніна ужываецца дзеля падыняцьця уроды фруктовых дрэў.

РЭЗУЛЬТАТ ПЭУНЫ.

Ядыны склад у Таргова-Прамышленнаго Таварыстра **„УРБАН“** атд. 31.

Тэлеграфны адрэс: **«УРБА».**

Падробные ведамасьці на жаданьня высылаюцца без аткладу.

Штучные навозы

найлепшаго гатунку с парукай за працэнт карысных солей.

Супэрфосфат краёвы 13/14 16/18 18 20 і 20/22%
» заграічны 13/14 і 20/22%.

Томасшляк заграічны кляйм Альбэт або Звезда на распускны ці агульны змест фосфорнай кіслаты.

Салітра хілійская і норвэжская.

Соль паташная 30 і 20%.

Каініт і іншые штучные навозы.

Суліць **Зыгмунт Нагродзкі**

у Вільні, Завальная вуліца № 11.

Цэна і брашуры аб спосабах ужываньня штучных навозоў на жаданьне высылаюцца без аткладу.

Сеялкі да штучных гнаёў: Полёнія, Мэліхара і Вэтфалія Голіат Коксмана.

Фосфорытны завод

ІВАНА ВАСІЛЬЕВА

Ст. Сешчынская Р. О. жал. д.

суліць на удабрэньня палеў, сенажацеў, садоў і гародоў

фосфорытную муку з глауканітных фосфорытоў, маючую у сабе ад 12 да 16% фасфорнай кіслаты і да 30% калі.

Тэрмосфат з абпаленых фосфорытоу маючы у сабе ад 18 да 23% фосфорн. кісл. 75% распушчаемасці. Прэйс-куранты рады і отзывы безплатна.

У маёнтку Вялікіе Граничы

Вілейскаго пав. Віленскай губ.

Дзедзіча Свіды, прадаюцца 400 дзесяцін зямлі, парэзаные на хутарскіе вучасткі рознай меры, у кожным ёсць сенажаць і лясочак. 7 вёрст ад ст. Уша Л. Р. ж. д. Аб варунках можна даведацца па адрэсу: *Горад Радашковічы, Віленскай губ., м. Вялікіе Граничы, Стэфану Свіда.*

Будую усякіе

Незгараючые будоулі

Адрэс: Беларуская кнігарня для А. С.
Завальная № 7, Вільня.

У дварэ Дзержаны

почта Эйрагола, Ковенскай губ. маюцца на прадаж прывозные з Бэльгіі жэрабцы Ардэны і Брабансоны а такжэ з Англіі Сгіры. Прадажа на раты.

Друкарня Мырціна Кухты, Татарская 20.